

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1367889/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב יצחק יוסף, הרב מיכאל עמוס, הרב עידו שחר

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד משה יצחק אוסדיטשר)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד אביעד אושרי)

הנדון: הסכם שנטען כי מקפח הוא, נוגד את תקנת הציבור ונכרת באיום שכמוהו כאונס

פסק דין

לפנינו ערעור על פסק דין שניתן בבית הדין בירושלים [הדיינים: הרב יצחק אושינסקי – אב"ד, הרב מאיר קאהן והרב יעקב מ' שטיינהויז] ביום י"א באייר תשפ"ב (14.3.2022).

מדובר בפרשה מסועפת המרוכזת באירוע משפטי קצר יחסית שאירע ביום י"א באדר תשע"ח (26.2.2018) בבית הדין בירושלים. הצדדים התייצבו לפני ראש אבות בתי הדין בירושלים (אז) הגר"א אברז'ל שליט"א לאישר הסכם ממון מפורט (להלן: ההסכם). שנתיים וחצי אחר כך נישואי הצדדים נקלעו למשבר, האישה הגישה תביעת גירושין ובמקביל בקשה לביטול הסכם, והאישה הגיש בקשה לאכיפת הסכם. בית הדין דחה את בקשת האישה ואימץ את בקשת האישה. ומכאן הערעור שלפנינו.

רקע כללי ותמצית ההליכים המשפטיים

הצדדים נישאו כדת משה וישראל בחודש מרחשוון תשס"ו (נובמבר 2005). להם שלושה ילדים משותפים. בי' באדר תשע"ח (25.2.2018) חתמו הצדדים על הסכם ממון, וביום המוחרת הביאו את ההסכם לאישור בבית הדין בירושלים, בפני ראש אבות בתי הדין דאז, הגר"א אברז'ל.

ההסכם עוסק בעיקר בענייני הרכוש. ומתייחס לנכסי עבר, הווה ועתיד. בפירוט מוזכרים שם: מגרש ברחוב [ז'] שהזכויות בו רשומות על שם האישה עוד מלפני הנישואין וחנות שהזכויות בה רשומות על שם האישה. הובהר בהסכם שהסדר איזון משאבים אינו חל על נכסים אלו. עוד נכתב בו שנכסי דנידי ודלא נידי שרשומים על שם אחד הצדדים יהיה בבעלותו של הצד שהם רשומים על שמו והרישום יהיה הוכחה גמורה לבעלות ללא קשר למקורות שמהם נרכש הנכס. הובהר שכך יהיה גם בנוגע לזכויות במקרקעין שהוצמדו לנכס, לפירותיו, לעליית ערכו ולכל זכות שיש לבעל נכס בנכסו. בהתאם, חובות הרובצים על הנכס – יהיו כולם באחריות מי שהנכס רשום על שמו. הובהר שמגורים בנכס לא יקנו זכות מכל מין וסוג שהוא למתגורר שאינו בעלים, ובמקרה של פירוד או פטירה של בן הזוג שהוא בעלים, בן הזוג שאינו בעלים מתחייב לפנות את הנכס באופן מיידי.

למעשה, על פי ההסכם, הדבר היחיד המשותף לצדדים הם המטלטלין והחפצים בדירתם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ההסכם קובע גם שהצדדים יתנהלו באמצעות חשבונות בנק נפרדים וכל אחד יהיה בעלים על זכויותיו ומעשי ידיו ואחראי על חובותיו ושהאישה מוותרת על מזונותיה, אך זכאית למדור בדירה ברחוב [פ'] (להלן: הדירה) העתידה להירכש על ידי האיש ולהיות בבעלותו.

ההסכם קובע גם כיצד יתנהל משק הבית של הצדדים. כך נקבע שהאיש יישא בכל הוצאות הבית והאישה תשתתף איתו בסכום קצוב. את צורכי הבנים ישלם האיש ואת צורכי הבת תשלם האישה.

ההסכם קובע גם שלעת גירושין תקבל האישה סכום כולל של 200,000 ש"ח בעבור כלל זכויותיה וזכויות בני משפחתה מהאיש ובני משפחתו, לרבות: כתובה, תוספת כתובה וכל זכות כספית המגיעה לאישה כתוצאה מקשר הנישואין. משמורת הבנים תהיה אצל האיש, ומשמורת הבת תהיה אצל האישה.

בהסכם נקבע פיצוי מוסכם על הפרתו בסך של 100,000 ש"ח.

הצדדים הצהירו על פני ההסכם שהבינו את משמעותו ותוצאותיו של ההסכם ועשו אותו מרצון חופשי לאחר שקיבלו ייעוץ משפטי. ההסכם ערוך כדין על פי החוק וההלכה, ואף צוין בו שהצדדים לא יוכלו לטעון 'קים לי' נגד הוראות ההסכם.

נספח להסכם נחתם ביום כ"ב בסיוון תשע"ט (25.6.2019). הנספח עוסק בדירה ברחוב [פ'] שרכש האיש מאחיו. נקבע בו שזכויות הצדדים בדירה נשמרות על פי ההסכם וכי אף שאין לאישה שום זכות בדירה היא מסכימה להיכנס כלווה למשכנתה שהאיש ייקח כדי לרכוש את הדירה. תוך שהאיש מתחייב לשלם את תשלומי המשכנתה ולפצות את האישה על כל נזק שייגרם לה כתוצאה מכניסתה כלווה למשכנתא.

יומיים אחר כך, ביום כ"ד בסיוון תשע"ט (27.6.2019), הצדדים חתמו על נספח נוסף, דומה בעיקרו לנספח הראשון, עם תוספות בעניין האמצעים שיבטיחו לאישה שהאיש יפצה אותה על כל נזק שייגרם לה כתוצאה מכניסתה כלווה למשכנתה, לרבות קבלת זכות בשווי של 100,000 דולר בדירה. כמו כן התחייב האיש לשלם הוצאות שונות של האישה שלא נכללו בהסכם המקורי.

שני הנספחים הללו לא אושרו בבית הדין, אך יש בהם כדי ללמד על אומדן דעת הצדדים, שנה ויותר לאחר אישור ההסכם.

ההליכים בין הצדדים החלו בחודש סיוון תש"ף (יוני 2020), עת הגיש האיש בקשה ליישוב סכסוך. בקשת האישה לביטול הסכם הממון הוגשה ביום כ"ג בתשרי תשפ"א (11.10.2020). בקשת האיש לאכיפת הסכם הממון הוגשה ביום כ"ג בניסן תשפ"א (5.4.2021).

בעניין הגירושין הושגה הסכמה בדיון הראשון שהצדדים יתגרשו ולאחר הגירושין ידון בית הדין בענייני הרכוש והכתובה. הוסכם גם שיוטל עיקול על הדירה בשיעור הכתובה בסך של 52,000 דולר. לאחר הגירושין קיים בית הדין כמה דיונים לשמיעת הצדדים ולקבלת עדויות והוכחות. הדיונים התקיימו בימים ט"ז באייר תשפ"א (28.4.2021); כ' באייר תשפ"א (2.5.2021) וכ"א במרחשוון תשפ"ב (27.10.2021). לאחר הגשת הסיכומים, ניתן פסק הדין מושא הערעור.

בפסק הדין יש מעין סיכום של התיק. להלן אבני הדרך העיקריות:

א. בשלב מוקדם של ההליך הבהיר בית הדין האזורי לאישה בשתי החלטות – מיום כ"ג בתשרי תשפ"א (11.10.2020) ומיום כ"ד בתשרי תשפ"א (12.10.2020) – שלנוכח השיהוי בהגשת הבקשה והעניין שיש לציבור בקיום הסכמים, ודאי כאלה שאושרו בפני ערכאה משפטית,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

נטל הראייה המוטל עליה רב מאוד. בית הדין אף התרה באישה שישקול חיוב בהוצאות משפט אם ייווכח שהבקשה לא הייתה מוצדקת והוגשה בחוסר תום-לב.

ב. האישה טענה שישנן עילות רבות לביטול ההסכם. כדלהלן:

אונס וכפייה – האישה נהג כלפי האישה באלימות פיזית ומילולית קשה וניכר ממנה את הילדים עד שנאלצה לחתום על ההסכם. האישה טענה שהאישה הפנה אליה איום ישיר שירצח אותה וישליך אותה למחסן אם לא תחתום על ההסכם. האישה הציגה בבית הדין הקלטות המוכיחות שלא רצתה לחתום על ההסכם ונאלצה לעשות זאת תחת איומים וקללות של האישה.

ג. עושק – על פי ההסכם האיש מקבל שלושה נכסים: הדירה שהיתה של אביו, נרשמה על שם אחיו ואחר כך נרכשה בידי הצדדים; חנות ב[...] הרשומה על שם האיש, שנרכשה מכספי מכירת רכב שנרכש באמצעות כספי פיצויי פרישה מהעבודה שקיבלה האישה ומהלוואת משכנתה ששילמו שני הצדדים; ארבעה משרדים ב[...] שנרכשו בתקופת הנישואין בעזרת הלוואת משכנתה שנפרעה בדרך כלשהי ונרשמו על שם האיש. והאישה מקבלת סכום של 200,000 ש"ח בלבד כפיצוי על כלל זכויותיה אף שבעבור כתובתה בלבד היא זכאית ל-52,000 דולר. בנוסף, במשך השנים הצדדים פרעו משכנתאות בסכום כולל של 1,800,000 ש"ח ושיפצו את הדירה באמצעות כספים שהועברו גם מחשבון הבנק של האישה.

ד. טעות והטעיה – ההסכם אושר בבית הדין מבלי שבית הדין קיים את חובתו לפי חוק ווידא שהצדדים מבינים את משמעותו ותוצאותיו ועושים אותו מרצון חופשי. לנוכח חדה-הצדדיות של ההסכם וטענת האישה שמעולם לא קראה את ההסכם ושחתמה עליו כדי שהאיש יפסיק להתעמר בה ויחזור לחיות איתה בשלום – הצורך לוודא שהיא מבינה את המשמעות של מעשיה הוא חיוני לקיום ההסכם.

ה. האישה טענה שההסכם אושר כדין, ואף הציע להזמין את הגר"א אברז'ל שאישר את ההסכם לעדות בבית הדין על תקינות ההליך. בית הדין דחה את ההצעה הן מפני שהסיכוי שהגר"א יזכור את המקרה קלוש והן מפאת כבודו ומעמדו.

ו. האישה ציינה שההסכם יושם בפועל על כל מרכיביו, וכאשר הדירה ברחוב [פ'] נרכשה שנה וארבעה חודשים לאחר אישור ההסכם חתמו הצדדים על שני נספחים שמאשרים את תוכן ההסכם. האישה טענה גם שהסעיף בהסכם שמתייחס לנכסים שיירכשו ויירשמו על שם אחד מהצדדים עוסק גם בדירה ברחוב [פ'], שצפוי היה שהאיש יקנה אותה, כאמור בהסכם.

ז. האישה טענה שמי שדרש שיעשה הסכם הוא אביו שהיה הבעלים הקודם של הדירה, לפני אח האישה. לדבריו, אביו חשש מהאישה.

ח. האישה ציינה שהתשלום עבור הדירה בוצע באמצעות העברה של 1,600,000 ש"ח (שמקורו מהלוואת משכנתה) לחשבון של אחיו, ומשם לחשבון של אביו. היתרה שולמה באמצעות משכנתה.

ט. האישה טענה מנגד שהנספחים לא אושרו בבית הדין – 'זה אומר דרשני', כלשונה. ולדבריה, חתמה על ההסכמים כי פחדה – 'זה היה או לחתום או למות', כלשונה.

י. באשר ליישום ההסכם, האישה אישרה שהעבירה לאיש סכום של 1,500 ש"ח בחודש. אולם, לדבריה השתתפה בנוסף לכך בהוצאות הבית, והסכום הנ"ל שימש לתשלום המשכנתה. האישה טענה גם שהצדדים לא הנהיגו הפרדה רכושית, וכל ההכנסות נכנסו לחשבון המשותף שממנו ניהלו את משק הבית.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יא. באשר למקורות שמהם נרכשה הדירה: האישה טענה שאביה העביר לאבי האיש סכום של 35,000 דולר והציגה קבלה בכתב ידו של האב. האיש טען שמדובר בכספים ששולמו שנים רבות לפני כן, בסך של 76,000 ש"ח, בזמן האירוסין, ושההסכם שקבע פיצוי על כלל זכויות האישה ומשפחתה כלל גם את הסכום הזה.

יב. באשר לפיצוי המוסכם: האישה טענה שהוא לא סביר ו'מכסה בקושי' את הכתובה. האיש טען שהאישה כלל אינה זכאית לכתובה ולכן מדובר בהטבה.

יג. באשר לשיהוי בהגשת הבקשה לביטול ההסכם: האישה טענה שרצתה שיהיה לה שקט, לכן לא עוררה את העניין עד שפרץ משבר בחיי הצדדים.

יד. בדיונים נשמעו טענות על התנהלות האישה של הצדדים לאחר אישור ההסכם. האיש הציג סרטונים המתעדים דרישה של האישה שיקיימו יחסי אישות, בילויים משותפים במלונות, ועוד דברים המוכיחים קרבה. האישה אישרה שהצדדים נסעו יחד לחו"ל כמה פעמים לאחר אישור ההסכם ואישרה שהצטערה כשהאיש עזב את הבית בשנת 2019. אך טענה שכל מעשיה נועדו לרצות את האיש כדי שלא ירעה בשדות זרים וכדי שיהיה לה שקט בבית. את הנסיעות לחו"ל תיארה כ'מסע התעללות'.

טו. בדיונים נשמעה גם עדות עו"ד ואלר שערכה את ההסכם, שנחתם בפניה. עו"ד ואלר העידה שלא היה לה קשר מקצועי מוקדם עם האיש, אלא עם אביו, ושלאביה יש קשר עם אבי האישה שלא ידוע לה מה טיבו. עורכת הדין תיארה את הישיבה שבה הצדדים אישרו את ההסכם, איך ניסחה את ההסכם במקום, עברה עם הצדדים על כל סעיף ותיקנה על פי הערותיהם: הישיבה נמשכה כמה שעות, היה ויכוח ער על כל דבר, עד שנוסח ההסכם. למוחרת עדכנו אותה הצדדים שפגשו את הרב אברז'ל בכיתו, והוא המליץ להם לעשות כמה תיקונים בהסכם. ההסכם תוקן כבקשתם, הם חתמו עליו והלכו. כשהאיש עמד לרכוש את הדירה הם באו שוב לחתום על הנספח. בניגוד לישיבה שעסקה בהסכם עצמו, בישיבה לחתימת הנספח חששה האישה לחתום עד שהיא, עו"ד ואלר, הניחה את דעתה, ולאחר כמה שינויים בנספח חתמו עליו הצדדים. היא לא המליצה להם לאשר את הנספח בבית הדין כי לא ראתה בכך צורך. לדבריה, בישיבות שהתקיימו אצלה האישה הייתה יותר קולנית מהאיש, והאיש נכנע בדרך כלל לדרישותיה. האישה אמרה שהיא מתייעצת עם עורך דין מטעמה ולאחר הישיבה הראשונה התקשרה לברר דברים בקשר להסכם. החתימה על ההסכם הייתה ברוח טובה, והצדדים יצאו מרוצים.

טז. הרושם של עורכת הדין מהאישה היה שהיא יודעת היטב מה היא רוצה, בשום שלב לא טענה האישה שנעשה לה עוול ושעשקו אותה. לא היה ניכר שהאישה מנסה לרצות את האיש וחוששת ממנו, ושמה להיפך: האיש ישב מכונס ושתק הרבה, האישה התנהגה בישיבה כמו מי שנמצא בעמדת כוח ורוצה למקסם את הישגיו. עורכת הדין מציינת שהאישה יודעת להתמרמר על דברים, ובכל זאת לא הביעה חוסר שביעות רצון מההסכם. עורכת הדין הדגישה שאם הייתה מתרשמת שיש איום או כפייה על האישה היא לא הייתה 'מאשרת' את ההסכם.

יז. עורכת הדין ציינה נקודה נוספת חשובה: המטרה העיקרית של ההסכם הייתה לקדם את רכישת הדירה, ומי שהעלה את הדרישה לערוך הסכם ממון היה אבי האיש, שסירב להשלים את העסקה על הדירה עד שיהיה הסכם מסודר בין האיש לאישה. לאישה היה ברור שהדירה שייכת לאיש, והיא גם לא הביעה עניין בחנות ובמגרש ב[ז], אלא בזכות המגורים בדירה.

יח. בית הדין שאל את עורכת הדין "מה האישה השיגה בהסכם?" וזו השיבה שזה היה הסכם שנועד למנוע גירושין ולעשות סדר ביחסים בין הצדדים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יט. באשר לעדות עורכת הדין טענה האישה שעורכת הדין עשתה את מה שהבעל אמר לה, ושהיא כלל לא הייתה מעורבת בעריכת ההסכם ולא התייעצה עם עורך דין. לדבריה, הרב אברז'ל לא היה מעורב בפרטי ההסכם, רק אמר לה שעליה לעשות מה שהאיש אומר.

כ. עניין נוסף שעלה בדיונים הוא דברי השופטת שעסקה בענייני הילדים ואמרה שהיא לא הייתה מאשרת את ההסכם. האיש טען שדבריה נגעו אך ורק לפרק העוסק בענייני הילדים. האישה טוענת שדבריה עסקו בהסכם בכללותו.

כא. עניין נוסף שעלה בדיונים הוא הקלטה של הצדדים. האיש נשמע אומר לאישה: "אבא שלי יביא שמונה פועלים שיורקנו את הדירה ואת תהיי ברחוב. אשתה לך את הדם בקש, אוציא לך את המיץ, אריב גם על המשמורת, אזרוק אותך כמו כלב לקרשים, אעיף אותך מהבית על טיל, אפנה את הבית ואפנה אותך לתוך מחסן ושם אבוא אתכם, לפה לא תחזרי לעולם, אראה לך מה זה להתעסק איתי ולגנוב, אעביר לך דירה וחפשי לך כלב אחר." האישה אומרת: "לא חותמת לך." האיש אומר: "תחפשי." האישה אומרת: "כל זה בשביל חתימה." והאיש משיב: "כל זה בשביל חתימה." האישה טענה שהדברים הקשים הללו נאמרו לפני חתימתה על ההסכם. האיש טען שהדברים נאמרו לאחר החתימה על ההסכם, בזמן שפרץ משבר הגירושין, והצדדים דיברו על הסכם גירושין. לדבריו, האישה 'הוציאה אותו מהכלים' ו'הזמינה לו משטרה כל שני וחמישי'.

כב. עניין נוסף שעלה בדיונים הוא רכישת הרכב של האיש. האיש אישר שבשנת 2009 קיבל מהאישה הלוואה על סך של 60,000 ש"ח לצורך רכישת רכב מסוג מרצדס ועשה איתה הסכם הלוואה, שלדבריו אינו זוכר מה נעשה איתו. האיש הכחיש את טענת האישה שהחנות נקנתה מתמורת מכירת הרכב וטען שאביו קנה חלק מהחנות ואחר כך השלים הוא את רכישתה בדמי מפתח.

כג. במהלך הדיונים עלו כמה פעמים הצעות להפנות את האיש לבדיקת פוליגרף בעניין האיום של האיש על האישה אם לא תסכים לחתום על ההסכם ובעניין המועד שבו הוקלט מאיים על האישה. האישה הציעה שהתיק יוכרע על בדיקות אלו, האיש סירב. ובית הדין ציין זאת כנקודה לחובתו.

כד. לפני שלב הסיכומים הציע בית הדין לצדדים לפנות לגישור. ההצעה סורבה. בית הדין נדרש גם לטענות הצדדים בעניין אמינות ההקלטות ובקשת האיש להפנות לבדיקה של מומחה והחליט שיידרש לכך במסגרת פסק הדין.

כה. אף שעיקרו של ההליך עסק בהסכם ותוקפו הדיונים עסקו גם בזכאות האישה לכתובה: נטענו טענות שונות על אורח חייה, על איומים שלה על האיש, קללות ועוד 'מרעין בישין', שלאור תוצאות פסק הדין המאשר את ההסכם הקובע סכום סופי עבור כלל זכויותיה של האישה, לרבות כתובה ותוספת כתובה, בית דיננו אינו מוצא מקום להידרש להם בשלב זה.

הכרעת בית הדין האזורי

בפסק הדין נקבעו קביעות עובדתיות והלכתיות כדלהלן:

א. האיש אכן קיים שיחה מאימת עם האישה לפני שהסכם הממון נחתם ואושר.

ב. לפי ההלכה איום אינו נחשב לאונס, 'דעביד איניש דגזים ולא עביד', בפרט כאשר מדובר באיום לעשות מעשים חמורים בניגוד לדין, כמו במקרה זה שהאיש איים שיפגע פיזית באישה,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דאחזוקי אינשי ברשיעא לא מחזקינן. שונה הדבר, כאשר המאיים מימש את האיום, דאז ליכא למימר עביד איניש דגזים וכו'.

ג. בית הדין נוכח שהאישה היא אישה חזקה שאינה מתפעלת מהאיש ואימיו, ולא סביר שהיא נכנעה וחתמה על הסכם כזה בגלל האיומים הללו. בית הדין מציין שהניסיון בעבודה באולם בית הדין מלמד שאנשים לא מייחסים חשיבות לאיומים הנזרקים לחלל האוויר ואינם נרתעים ונכנעים להם.

ד. טענת האישה שלא קראה את ההסכם ולא הבינה את תוכנו אינה מקובלת על בית הדין, ואדרבה: הרושם שהתקבל ממנה בדיונים הוא שמדובר באישה דעתנית היודעת מה היא רוצה ומבינה היטב מה היא עושה.

ה. עדותה של עו"ד ואלר שערכה את ההסכם השוללת לחלוטין את טענות האישה על האופן שבו חתמה על ההסכם נשמעת לבית הדין אמינה.

ו. טענת האיש שההסכם אינו חד־צדדי והוא מבטיח גם את זכויותיה של האישה מקובלת על בית הדין.

ז. בהסכם נכתב במפורש שהצדדים חתמו עליו מרצון חופשי לאחר שהבינו את משמעותו ותוצאותיו. בפרוטוקול הדיון בבית הדין האזורי נכתב שהצדדים הופיעו בבית הדין וביקשו לאשר את ההסכם לאחר שקיבלו על עצמם סמכות של דיין יחיד.

ח. האישה אישרה שלאחר חתימת ההסכם הצדדים חיו יחד וקימו יחסי אישות בתדירות רגילה ויותר מכך. התנהגותה אינה מתאימה למי שמרגישה מרומה, מנוצלת ומאוימת על ידי האיש.

ט. האישה השתתה מאוד בהגשת הבקשה לביטול ההסכם. על פי חוק החוזים (סעיף 20) טענה על הסכם שנעשה בכפייה יש להעלות בתוך פרק זמן סביר מאז שפסקה הכפייה. טענת האישה שהעדיפה לחיות בשקט ולא להגיש תביעות אינה מקובלת על בית הדין.

י. האישה לא אמרה אמת בדיונים: כאשר נשאלה אם התייעצה עם עו"ד קרויזר טענה שהיא אינה יודעת במי מדובר ואחר כך הודתה שהיא יודעת במי מדובר, אך טענה שהיא לא עורך דין אלא בעל מסעדה.

יא. הדברים שנאמרו מפיה של השופטת, שבית המשפט לא היה מאשר את ההסכם – גם אם נניח שנאמרו בנוגע לכל ההסכם, אינם משנים את התרשמות בית הדין שלא נפל פגם באישור ההסכם.

יב. העובדה שהאיש קיבל יותר זכויות על פי ההסכם אינה עושה את ההסכם להסכם מקפח, ואם לא הוכח שהאישה נאנסה להסכים הוא תקף, וכך בפרט כאשר מדובר בהסכמים בין בני זוג שיש להם מרכיבים רבים, אישיים וכלכליים – ענייני ילדים וניהול הבית, שמצוי בהם שצד אחד מחליט להעדיף יתרונות מסוימים שיש בהסכם על פני זכויות שמקבל הצד שכנגד.

יג. נטל ההוכחה על מי שמבקש לבטל את הסכם הוא רב מאוד, לא די בטענה בעלמא שההסכם לא נעשה כדין, ומוטל על המבקש להביא הוכחה חזקה שאכן ישנה עילה לביטולו.

יד. חובתו של בית הדין לעמוד על קיומם של הסכמים גם כאשר לא נעשה קניין כדין. לפי ההלכה אדם צריך לעמוד בדיבורו ולקיים את מה שסוכם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

טו. האינטרס הציבורי מחייב את בית הדין לוודא שהסכמים מתקיימים ומיושמים. אחרת – הסדר הציבורי המבוסס על הסכמות בין אנשים יתערער.

טז. לאור מסקנות פסק הדין התייטר הצורך לבחון את אמינות ההקלטות שהגישה האישה, שכן בית הדין הניח שהאיש אמר לאישה את הדברים המיוחסים לו לפני שהסכם אושר, ובכל זאת קבע שההסכם תקף.

יז. בסוגיית הכתובה בית הדין קיבל את טענת האיש, שהוכחה על ידי סרטון, שהאישה עשתה מעשה כיעור כאשר נצפתה יושבת ברכב ועושה מעשה קרבה עם גבר זר. ומכל מקום, לאור מסקנת פסק הדין שההסכם תקף, האישה זכאית לקבל 200,000 ש"ח בלבד בעבור כלל זכויותיה כולל הכתובה.

טענות הצדדים

הצדדים טוענים בכתב הערעור והתשובה בנוסף למה שנטען על ידם בבית הדין האזורי:

טענות האישה

לאורך כל הנישואין האיש פגע באישה והשפיל אותה – בכמה הזדמנויות אף היכה אותה מכות נמרצות – והתעלם מצרכיה הבסיסיים כאשר ביקשה לאחר אחת הלידות ללכת לבית החלמה. בחודשים שלפני אישור ההסכם האיש הפעיל נגדה 'טרור' של ממש עד שנכנעה ונאלצה להסכים להסכם. האישה הביעה את התנגדותה לאישור ההסכם בזמן שהצדדים המתונו לדיון בבית הדין, ואז הוקלט האיש כשהוא מאיים על האישה. האישה צירפה לתיק חוות דעת של הפסיכולוגית ללי גרשנזון שמתארת את האיש כאדם אלים פיזית ומילולית.

האישה מפרטת יותר את טענותיה בעניין החנות ב[...]

לדבריה, האיש רכש את החנות בשנת 2013 לאחר שמכר את רכב ההסעות והפסיק לעבוד בתחום. המקורות למימון הרכישה הגיעו מתמורת מכירת רכב ההסעות ורכב יוקרה נוסף שרכש האיש באמצעות כספי פיצויים על נזקי גוף שקיבלה האישה. האיש החל לעבוד עם האישה בחנות [...] באותה תקופה יצר קשר עם גרושה שעבדה בחנות סמוכה והחל לצרוך תכנים אסורים. זמן קצר לאחר מכן האישה חלתה ב'מחלת הנשיקה' ('מונו') ונאלצה לשכב בבית, אך במקום לקבל תמיכה מבעלה סבלה מזלזול ומהשפלה. בשנת 2014 החליף האיש את החנות בחנות אחרת וביקש מהאישה לפתוח חשבון בנק על שמה. האישה הסכימה לאחר שהאיש התחייב שלא להזמין פנקסי שיקים. אך האיש לא עמד במילתו ופיזר שיקים ללא כיסוי לרוב עד שהאישה הפכה מוגבלת בבנק ישראל. האיש דרש מהאישה להצהיר במשטרה שהשיקים נגנבו, והיא עשתה כבקשתו. בשלב הבא השתלט האיש על חשבונות הבנק שלה והפך אותה למוגבלת. עקב המצב הכלכלי, האישה נאלצה לעבוד במשק בית ובשנת 2015 החלה לעבוד כמט"בית. העבודה הפיזית הקשה גרמה לאישה נזקים גופניים. בשנת 2016 היא החלה לעבוד בחברת [...] בשנת 2017 האיש החליט להשכיר את החנות ב[...] הציע לאישה להגר לארצות הברית ורכש לשם כך כרטיסי טיסה לשם.

בשנת 2018 החליט האיש לרכוש את הדירה. לשם כך דרש וקיבל מאבי האישה את הסכום של 35,000 דולר שלו התחייב האב במעמד הנישואין, בד בבד החתים את האישה על הסכם שאין לה כל זכות בדירה.

לאחר מסכת האיומים של האיש פנתה האישה ללשכת הרווחה והתלוננה על איומים אלו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לאחר שרכש את הדירה, לקח איתו האיש את שני הילדים ונסע איתם ללאס ואגס מבלי לתאם זאת עם האישה.

בטיעוניה כותבת האישה שבית הדין קבע שחל שיהוי בהגשת הבקשה והתעלם ממצבה של האישה שחששה מאימיו של האיש שישליך אותה לרחוב. התנהגותה לאחר ההסכם, הכוללת קיום יחסי אישות, היא חלק ממה שמוכר כ'תסמונת האישה המוכה'. עורכת הדין שערכה את ההסכם והעידה בבית הדין עובדת עם אביה במשרד שהיה קשור במשך שנים לאיש ולאביו, ונאמנותה מוטלת בספק.

ההסכם מנשל את האישה מכל זכות בדירה – אף ממה שכנגד הסכום שאביה התחייב בזמן ה'ווארט' ושילם לאיש לצורך רכישת הדירה.

האישה אמרה אמת בבית הדין, היא אכן אינה מכירה את 'עורך דין קרויזר', רק את 'מר קרויזר' שאותו פגשה פעם אחת, ומעולם לא התייעצה איתו.

ההסכם שאושר הוא הסכם מתנה שנקל לבטלו, שכן האישה אינה מקבלת שום דבר ממשי בתמורה להסכמתה, ולא אמרינן בכהאי גוונא 'אגב אונסא וזוזי גמר ומקנה'.

איומים נחשבים לאונס לפי ההלכה. איומים נחשבים לכפייה גם לפי חוק החוזים, ולפי הפרשנות היינו כשאין לפני הצד שמופעלת כנגדו כפייה אפשרות סבירה להיחלץ מהמצב אלא הסכמה להסכם. המדד לכפייה על פי הפסיקה הוא איכות ועוצמת הלחץ שמופעל על הצד הנכפה. במקרה זה האישה אוימה בפגיעה בילדיה.

תנאי ההסכם עונים על ההגדרה של 'הסכם עושק' על פי חוק החוזים, לאחר שהתברר שהאישה היתה במצוקה שכלית וגופנית, האיש ניצל את חולשתה ואילץ אותה להסכים להסכם שחורג באופן בלתי-סביר מהמקובל, כשם שעשה במשך כל תקופת הנישואין. על פי הפסיקה, במקרים קיצוניים של חוסר הגינות, יש לפרש את המונח 'מצוקה' שכתוב בחוק בצורה ליברלית ולכלול בו גם תמימות וחסר הבנה. תנאי ההסכם עונים על ההגדרה של הסכם שנעשה בטעות ובהטעה, שכן האישה הוטעתה להאמין שההסכם נעשה למען הילדים ולמען שלום הבית. ההסכם נחשב כהסכם שנעשה בחוסר תום-לב מצד האיש, לנוכח הפסיקה שקובעת שגם חוסר הגינות קיצוני עולה כדי חוסר תום-לב. תנאי ההסכם שגורמים לאישה לצאת וידיה על ראשה, ואף לא משיבים לה את הסכום של 35,000 דולר שהשקיע אביה, מנוגדים לטובת הציבור.

טענות האיש

האיש סומך את ידיו על נימוקי בית הדין האזורי (למעט בעניין ההקלטות), ומוסיף את הדברים הבאים:

האישה מתארת את עצמה מתחילת ההליכים כאשת בית תמימה וצייתנית העושה את רצון בעלה ונכנעת לגחמותיו, כאשר המציאות הפוכה לגמרי. על אורח חייה ניתן ללמוד מפסק הדין שקבע לאחר שבית הדין צפה בסרטון שהאישה עשתה מעשה מכוער עם גבר זר. האיש מוסיף שהאישה 'חולת מין', כפי שניתן להתרשם מהדברים שנשמעו בבית הדין.

לדברי האיש, האישה התנהלה בתחכום ובערמומיות כאשר שיתפה פעולה בחתימה על ההסכם, ביודעה שבלעדיו לא יסכימו בני משפחת האב למכור לו נכס יקר ערך בסכום נמוך כל כך, ולאחר שפרץ סכסוך גירושין טענה לפתע שההסכם בטל. זו הייתה מטרתה מלכתחילה: להניח

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

את ידה על הנכס שקיבל האיש מבני משפחתו, שעל פי חוק יחסי ממון מוגדר כנכס שניתן במתנה והוא נכס שאינו בראיזון.

התשלום היחיד עבור הנכס היה מכספי נלוואת המשכנתה שהאיש קיבל ולא משום מקור אחר – לא מכספי פיצויי גוף שקבלה האישה על תאונה שאירעה לפני נישואיהם, לא מכספים שאביה התחייב לתת לצדדים ב'ווארט' לפני נישואיהם בשנת 2005, אלא רק מכספי הלוואת המשכנתה שאותה פרע אך ורק האיש, מחשבונו הפרטי. ההסכם שיקף את מצב היחסים בין הצדדים שמתחילת הנישואין נהגו בהפרדה רכושית.

'החשבון המשותף' שהאישה מדברת עליו הוא חשבונו של האיש, שאותו ניהל הוא מאז ומעולם. האישה ניצלה את ההסכם לטובתה, ושמרה את כל הכנסותיה לעצמה.

השיהוי בהגשת הבקשה לביטול הסכם הוא חלק מתכנון ארוך טווח של האישה.

ההקלטות של האיש נעשו לאחר החתימה על ההסכם, בזמן שהאיש ביקש מהאישה שתחתום על מסמכי המשכנתה לפי דרישת הבנק מבת זוג המתגוררת בדירה, אך האישה סירבה על אף ידיעתה שאין לאיש מקור כספי אחר לשלם לאביו. התרשמות בית הדין שההקלטות נעשו לפני החתימה על הסכם הממון היא כתוצאה של עריכה של ההקלטות והסרה של דברים מפורשים שאמר האיש העוסקים בנספחים להסכם ולא בהסכם עצמו. בשעת עריכת ההסכם הדירה עדיין לא היתה בבעלות האיש, ונאמר בהסכם במפורש שהאישה לא תקבל חלק בדירה, כיצד אפשר לטעון שהאישה נעשקה כשלא קיבלה זכויות בנכס שאינו ברשותו של האיש? עורכת הדין שערכה את ההסכם היא בתו של עורך דין שהיה בקשר עם אבי האיש שנים ארוכות לפני כן, ובאותו זמן כמעט לא היה פעיל.

האיש לא נהג באלימות כלפי האישה. הדבר לא נזכר בחוות דעתה של גב' גירשנזון. אדרבה: נכתב שם שהאישה מניפולטיבית ולא אמינה. יתר על כן, בדוח עובדת סוציאלית הומלץ להרחיק את הילדים מהאישה כדי למנוע פגיעה נוספת בהם.

בטיעונו משיב האיש לטיעוני האישה שההסכם הוא הסכם עושק שנעשה תחת איום וכפייה ותוך טעות והטעיה, הוא שב ומדגיש שההסכם עוסק בנכס שכלל לא היה שייך לצדדים ושניתנו לאיש הותנתה בחתימה על ההסכם. כיצד אפוא אפשר לטעון שהאישה אוימה נכפתה נעשקה והוטעתה לוותר על נכס שכלל אינו ברשות האיש? ההסכם אושר כדין לאחר שהרב אברז'ל הפנה את הצדדים לערוך בו תיקונים.

דברים שנוספו בדיון שהתקיים לפנינו

ביום י"ד בשבט תשפ"ג (5.2.2023) קיים בית הדין דיון בערעור.

הצדדים הופיעו עם באי כוחם ושבו על הטענות שנטענו בכתב הערעור ובכתב התשובה.

בית הדין הבהיר לבאי כוח האישה בפתח הדיון שקשה לקבל טענה שדיין ותיק ומנוסה כמו הרב אברז'ל אישר הסכם מבלי שידע מה כתוב בו ויוודא שהצדדים יודעים על מה הם חותמים. בית הדין ציין גם שפרוטוקול קצר אינו מלמד בהכרח שבית הדין לא נכנס לעובי הקורה. אומנם כן, בתי דין היום מוציאים מתחת ידם פרוטוקולים ארוכים ומפורטים יותר בדיונים מעין אלו. אך אין זה אומר בהכרח שהדיונים שמתקיימים היום ממצים יותר.

בא כוח האישה חידד את טענתה ששיחת האיומים התקיימה ביום כ"ט בשבט תשע"ח (14.2.2018), שנים עשר יום לפני אישור ההסכם, והציע שימונה מומחה שיבחן את ההקלטות

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ויגיש חוות דעת על תוכנו ועל המועד שבו התקיימה השיחה. בא כוח האישה שב על הטענה שהעלה בבית הדין האזורי שהשיחה המוקלטת התקיימה ערב אישור ההסכם בשנת 2018 וטען שבידיו אסמכתאות לכך שלא הוצגו לפני בית הדין האזורי לנוכח החלטתו שלא ליישם את החלטתו בדבר מינוי חוקר שיבחן את ההקלטות.

מנגד, שב בא כוח האיש על טענתו שהשיחה המוקלטת התקיימה בזמן שהאיש ביקש לאשר את הנספחים להסכם, ובשלב מאוחר יותר, כאשר הצדדים התעמתו ביניהם בעניין הגירושין.

בעניין היחס של האיש לאישה טען שהוצגו תלונות שהוגשו במשטרה עשר שנים ויותר לפני אישור ההסכם ושהתברר שמי שהגישה אותן כלל לא הייתה האישה אלא אחותה, ושהן 'נסגרו' לבקשת האישה.

בא כוח האיש הוסיף על מה שנטען בעניין הדירה ברחוב [פ'], שבהסכם בין האיש לאביו משנת 2017 נקבע שהאיש ישלם באופן מיידי עבור הדירה סך של 1,600,000 ש"ח ו-1,000,000 נוספים ישולמו בעתיד. האיש נטל הלוואת משכנתה בעבור הסכום הראשון ששילם הוא לבדו. הסכום השני לא שולם, עקב כך ביטל האב את העסקה, וכיום הדירה חזרה לבעלות האב שכבר הספיק לפרוע את המשכנתה ולמכור את הדירה לצד ג'. בא כוח האיש טען גם שכנגד הסכמת האב למכור לאיש את הדירה במחיר מוזל הסכים האיש להעביר לאביו את זכויותיו במגרש ברחוב [ז']. לאחר שהאב ביטל את המכירה עזב האיש את הדירה וקיבל על פי ההסכם דירה חלופית ב[ר'].

בית הדין בירר עם הצדדים מה עמדותיהם בנוגע למצב שהיה אלמלא ההסכם. בירור זה חשוב לנוכח טענת האישה שמדובר בהסכם מקפח.

בא כוח האישה טען שהאישה הייתה עומדת על זכותה לאיזון זכויות בכלל הנכסים, לרבות החנות, ועל שיתוף ספציפי בדירת המגורים שהאישה השקיעה בשיפוץ ושילמה את הלוואת המשכנתה.

בא כוח האיש טען שאלמלא ההסכם אבי האיש לא היה מוכר לו את הדירה. גם לאחר המכירה, אין לאישה זכות תביעה לקבל חלק בדירה שהצדדים התגוררו בה יחד זמן קצר לאחר שנרכשה ושהאיש שילם לבדו את חוב המשכנתה בגינה.

בית הדין הבהיר לצדדים בדיון שתביעה לקבל זכויות בדירה על פי הפסיקה האזרחית אינה מקובלת כלל: שיתוף ספציפי בדירת מגורים מחייב מגורים ממושכים ודבר מה נוסף, ובמקרה זה, הצדדים התגוררו בדירה זמן קצר ממש גם אם היו גרים בדירה זמן ממושך, לנוכח הצהרתו המפורשת של האיש במסגרת ההסכם כי הוא לא מוכן לשתף את האישה בדירה – אי אפשר לייחס לו הסכמה לשתף בדירה, וזאת גם בהנחה שההסכם בטל.

האישה הציגה בדיון את ההסכם המקורי שנעשה בזמן ה'ווארט' של הצדדים ושכתוב בו במפורש שאבי האישה העביר לאבי האיש סכום של 35,000 דולר. כך סתרה את טענת האיש שהכסף לא הועבר. אולם לא הוכח שהכספים עברו סמוך למועד רכישת הדירה.

בעניין החנות התברר שאין הסכמה על כלום: לא על העובדות ולא על הטענות. הצדדים התחילו לטעון בעניין, האישה טענה שהחנות נרכשה בתקופת הנישואין ונמצאת בבעלותה המלאה של האישה, כפי שהאיש עצמו אישר בהסכם הממון, האיש טען שהחנות הייתה בבעלות חלקית שלו עד חודש לפני ההסכם, אז השלים את הרכישה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בית הדין הבהיר לצדדים שבהיעדר הסכמה על העובדות היסודיות, אי אפשר לקיים דיון בבית הדין הגדול בשאלת הבעלות על החנות אלמלא ההסכם, לצורך בחינת טענת האישה שמדובר בהסכם מקפח, ועניין זה נותר ב'צריך עיון'.

לנוכח מורכבות המקרה בחן בית הדין כמה אפשרויות להביא את הצדדים להסכמה חלקית או מלאה, והציע להפנות את הצדדים לבדיקת הפוליגרף על שלוש שאלות מכל צד, תוך שיוסכם מראש שתוצאת הבדיקה לא תכריע את גורל התיק אלא תשמש ראייה נוספת. כמו כן הביא בית הדין את הצדדים להסכמה שההקלטות יועברו לבחינה של מומחה. אולם בשלב מתקדם יותר של הדיון הצדדים הודיעו כי הם מבקשים שיינתן פסק דין על פי החומר שבתיק.

דיון

בית הדין האזורי קבע לאחר הליך ממושך שהסכם הממון שנכרת בין הצדדים בתקופת הנישואין תקף על פי ההלכה וחוק המדינה ודחה את כל טענותיה של האישה שיש לבטלו. לעיל סקרנו את כל אבני הדרך העיקריות בתיק זה, את הכרעות בית הדין האזורי ואת טענות הצדדים.

האישה מספרת סיפור ארוך שימיו כימי נישואיה לאיש. בסיפור יש עשרות פרטים ואירועים המחברים תמונה כוללת של איש אלים שניצל את טוב ליבה ותמימותה של האישה המסורה, חמס את כספיה וחסכוניותה, והגדיל עשה כאשר החתים אותה תחת איומים קשים על הסכם שנישל אותה מהרכוש שהצדדים צברו בתקופת הנישואין. האיש טוען שלא היו דברים מעולם וממקד את תשובתו בטענה שהדירה שעליה נאלצה האישה 'לוותר' תחת לחץ ואיומים, לטענתה, כלל לא הייתה של הצדדים בזמן אישור ההסכם.

הקושי העיקרי בערעור דנן הוא שמרבית החלקים בסיפור של האישה מעולם לא התבררו כיאות בבית הדין האזורי, וחלקים ממנו אף לא נטענו שם. כך אי אפשר לדעת אם האיש הוא 'איוב' שסבל מהתנהגותה של האישה או 'איוב' שמרר את חייה. כך לא התקיים בירור ראוי של הטענות שהאיש נהג כלפי האישה באלימות מתחילת הנישואין ואף הורחק פעמים מספר מהבית; שנהג כלפיה בגסות לאחר הלידה השנייה; שפנתה לרשויות הרווחה בגלל החשש מאלימותו; שהחתים אותה על הלוואה שנטל אביו; שפיזר שיקים מחשבונה ללא כיסוי וגרם לה להיות מוגבלת; שהיא מאידך גיסא הפקידה את כל הכנסותיה לחשבון המשותף; שסבלה מבעיות גופניות בגלל האיש שכפה עליה לעבוד בעבודה פיזית קשה; שהחנות נרכשה באמצעות כספים שהתקבלו בתמורה למכירת רכב הסעות שנרכש מכספיה ורכב יוקרה שנרכש באמצעות פיצויים שקיבלה על נזקי גוף שנגרמו לה כתוצאה מתאונה ושהאיש הוקלט כשהוא מאיים על האישה בסמוך למועד אישור ההסכם.

יצוין שאת טענתה שאביה סייע לרכישת הדירה יכולה הייתה האישה להוכיח בנקל על ידי צווים לבנקים והזמנת אחי האיש ואביו לעדות, אלא שהאישה עצמה הודתה בחצי פה בדיון שהכספים לא שולמו בסמוך למועד רכישת הדירה אלא זמן רב לפני כן, בסמוך לנישואי הצדדים, ולא נטען וודאי שלא הוכח שהוחזקו במשמורת עד רכישת הדירה. אף על פי כן טענה האישה שההסכם הוא הסכם מקפח המוציא אותה מן הנישואין ללא רכוש.

האיש מאידך גיסא לא הציג אסמכתאות לטענותיו בעניין התשלומים ששילם על הדירה, אולם בדיון שהתקיים לפנינו טענותיו לא הוכחו. כמו כן, לאיש יש 'נסיבות משפטיות מקלות', שכן הוא מוחזק בדירה הרשומה על שמו, והאישה 'מוציאה' מידו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בנוסף לחולשות בעמדת האישה, ישנן טענות משמעותיות המחזקות את עמדת האיש. ואלו הן:

א. מכירת הדירה הותנתה באישורו הסכם הממון, ואלמלא ההסכם גם לאיש לא הייתה דירה. כך מוכח מתנאי המכירה כפי שהוצגו לפני בית הדין האזורי ולפנינו ומן הטענה שלא נסתרה שכעת הדירה אינה נמצאת עוד בבעלותו של האיש.

ב. הדירה נרכשה תמורת סכום נמוך יחסית ששולם כולו באמצעות משכנתה שבית הדין האזורי קבע בצדק רב שהאיש פרע אותה לבדו.

ג. לכל אורך כתבי הטענות לא טענה האישה שהיא רוצה לבטל את הסדר ההפרדה הרכושית שנקבע בהסכם, רק בדיון שהתקיים לפנינו נשמעה טענה זו. האישה לא הציגה ולו אסמכתה אחת שלאחר שההסכם אושר היא לא נהגה על פיו, אדרבה בית הדין האזורי השתכנע שהיא שילמה את שהתחייבה לשלם על פי ההסכם להוצאות המשפחה. הא ותו לא.

ד. האישה מאשרת שהרב אברז'ל הכיר את הצדדים וידע שיש משבר בנישואיהם. אם כן, מדוע נחשוש שהרב נתן את ידו להסכם שהאיש כפה באלימות על האישה?

ה. הנספח להסכם הממון העוסק בעניין זניח יחסית נערך פעמיים ונוספו בו הטבות שונות לאישה שלפי דבריה שנה וארבעה חודשים קודם לכן נאלצה לחתום על הסכם שמותר אותה ללא כלום תחת איומים בהשלכה לרחוב עם ילדיה.

גם גרסתו של האיש בעניין זה לא חפה מקשיים, לאחר שטען ששיחת האיומים נעשתה לפני שהאישה חתמה על הנספח. אך האיש יכול לטעון ממנה נפשך: אם השיחה התקיימה אז, ההסכם לא נעשה תחת איום.

ו. טענת האישה שאביה נעתר לדרישה של האיש בחלוף שתיים-עשרה שנה מה'ווארט', שבמהלכן האיש התעלל בבתו, ונתן לו סכום של 35,000 דולר ללא כל אסמכתה – טענה שהאישה עצמה נסוגה ממנה בדיון.

ז. הסבריה של האישה ביחס להתנהגותה המינית התובענית בתקופה שלאחר הסכם הממון אינם סבירים. אי אפשר לטעון בערכאת ערעור לקיומה של 'תסמונת האישה המוכה', בניגוד להתרשמות הפוכה וחד-משמעית של בית הדין האזורי.

ח. בחוות הדעת של גב' גירשנזון שצורפה לתיק מדובר על היות הקריאות התכופות למשטרה וההאשמות באלימות הדדיות. נכתב גם שהאשמות האישה שהאיש פוגע מינית בילדה הן פרי דמיונה.

ט. לשיהוי הרב בהגשת הבקשה לביטול ההסכם לא נמצא הסבר מבוסס ומניח את הדעת.

נציין שלפני בית הדין האזורי היה תצרף של נסיבות שבגללן החליט לדחות את בקשת האישה ולקיים את ההסכם ושהיוו משקל נגד לשיחת האיומים שבית הדין האזורי קבע שהתקיימה לפני אישור ההסכם. מכלול הנסיבות הללו הוביל את בית הדין למסקנה שעל אף השיחה הקשה, לא ניתן לקבוע קטגורית שחתימת האישה על ההסכם ואישורו בבית הדין לא נעשו מתוך גמירות דעת.

ברור לנו שהתמונה העובדתית הייתה ברורה יותר אילו בית הדין האזורי היה משלים את הברור בשאלת אמינותו ומועד ההקלטות באמצעות מומחה. גם לפי הנחת בית הדין האזורי שהשיחות התקיימו לפני אישור ההסכם, יש חשיבות לשאלות כמה זמן התקיימו לפני אישור

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ההסכם ואם היו שיחות נוספות. גם שאלת הכדאיות של ההסכם בעבור האישה, התלויה בזכויותיה בנכסים שנשארו ברשות האיש – בעיקר החנות – ראוי היה שתתברר טוב יותר.

אולם, כפי שציננו בדיון, חובת ההוכחה מוטלת על האישה הטוענת לביטולו של הסכם שאושר בפני בית דין שלוש שנים קודם לכן, האישה לא עמדה על הדרישה שההקלטות ייבדקו ושתיערך בחינה של כדאיות ההסכם, בדגש על זכויותיה בחנות. ואין לה להלין אלא על עצמה.

ומכאן לטענותיה המשפטיות וההלכתיות של האישה:

א. האישה טענה שההסכם נעשה בכפייה ובאונס על פי הגדרותיהם בהלכה ובחוק ויש לבטלו.

אכן, האיש אמר דברים קשים ואיומים לאישה, ובנסיבות מסוימות אפשר לקבוע שהסכם שנעשה תחת איומים כאלה בטל. ובניגוד למה שנכתב בפסק הדין נשוא הערעור, אין זה נוגע לשאלה אם האיש 'גזים ולא עביד' או לא, שכן עצם האיומים שהאיש מאיים על האישה ללא הפסקה, שיגרש אותה ואת הילדים מהבית, נחשבים לאונס (גם ללא איום מפורש ברצח, שלא נשמע בהקלטות). איום תמידי כזה על קורת הגג של האישה והילדים הוא דבר שאישה אינה יכולה לסובלו. וראו את דברי הרשב"א שהביא הרמ"א (אבן העזר סימן קנד סעיף ג) על איש שמגרש את אשתו מביתו, שנקרא מורד אף על פי שהוא רוצה באישה, כי היא אינה יכולה לחיות עם איש שמתנהג עימה כך. מקרה זה, אינו דומה לדברי הפוסקים שדנו באיום שאינו עובר לביצוע, שבדבריהם מדובר בשני אנשים זרים ולא באיש ואישה החיים תחת אותה קורת גג.

ב. אולם כאמור, לא הוכח שהשיחה המדוברת התקיימה סמוך ונראה למועד אישור ההסכם ולא הוכח ששיחות כאלה חזרו ונשנו ושאיין מדובר בהתפרצות חד-פעמית של איש ש'יצא מהכלים'.

הוכח שההסכם לא העניק לאיש זכויות יתר בדירה, אלא להפך: העניק למשפחה קורת גג יציבה. ובשים לב שאת מרבית טענותיה לפני בית הדין האזורי ולפנינו מיקדה האישה בויתור על זכויותיה בדירה, שאין בו דבר, ולנוכח מצבור הראיות הנגדיות המוכיחות שהאישה הסכימה להסכם – אין לקבל את ההנחה שבבסיס טענת האישה שהשיחה שהוקלטה היא חזות הכול והיא משקפת את עמדותיהם של הצדדים ביחס להסכם, אל מול הסברו של האיש שמדובר במעידה חד-פעמית שנבעה מהתעקשות של האישה שלא לחתום על הסכם שיסלול את דרכם לדירה משלם בתנאים מצוינים. נציין שהאיש טען שהשיחה התקיימה בסמוך לחתימה על הנספח. אך לנוכח הכרעת בית הדין שהשיחה התקיימה לפני אישור ההסכם, יש לשייך את טענתו לשיחה בזמן שקדם לאישור ההסכם.

ג. יובהר שהתנהגות זו של האיש ואמירותיו המקוממות ראויות לכל גינוי, אך לא לשם כך התכנסנו – לדון באלימותו המילולית, אלא לדון בשאלה מה היה אומד דעתם של הצדדים בזמן אישור ההסכם ואם לנוכח כל האמור לעיל, אפשר לקבוע באופן קטגורי על פי ההקלטה שבכל השלבים שקדמו לאישור ההסכם האישה התנגדה לתוכנו כי סברה שהוא פוגע בזכויותיה. מסקנת בית הדין האזורי בעניין קביעה זו היא שלילית. ולאור מה שהתברר לעיל זו גם מסקנתנו.

ד. בהינתן התרשמות בית הדין האזורי נשמט הבסיס העובדתי מתחת טענותיה המשפטיות וההלכתיות של האישה, שהוטעה לחתום בכפייה על הסכם עושק שנעשה בחוסר תום-לב מצד האיש והנוגד את תקנת הציבור.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ה. נדגיש שכנגד טענותיה וראיותיה של האישה, ישנן שתי חזקות: חזקת האיש בממונו, וחזקה על בית הדין שאישר את ההסכם לאחר שנוכח שהצדדים עשו אותו מרצונם החופשי.

ו. בכתב הערעור העתיקה האישה עשרות עמודים מתוך פסק דין שניתן בבית הדין הגדול בהרכב אחר, שבו יש מעין 'מדריך לדיין' המאשר הסכם על פי ההלכה והחוק. האישה טוענת שבפרוטוקול הדיון הקצר שהתקיים בפני הגר"א אברז'ל אין זכר לכל הפעולות הנחוצות על פי אותו פסק דין, וממילא אישור ההסכם בטל.

ז. אולם כפי שהוסבר בדיון, פסק דין זה אינו נוגע כלל לענייננו, שכן כל ההוראות המפורטות שם נועדו למטרה אחת, לוודא שיש גמירות דעת של האישה והאישה שאישרו את ההסכם לפני בית הדין. רשימת הפעולות שצריך הדיין לעשות לפני אישור ההסכם אינן 'כזה ראה וקדש'. אלא הדרך הנאותה לוודא שיש גמירות דעת, ואם בית הדין ישתכנע בדרך אחרת שיש גמירות דעת – ההסכם קיים אף שלא התקיימו הוראות אלו.

ח. בנדון דידן, בית הדין האזורי בחן את המצב שהיה בין הצדדים לפני אישור ההסכם והשתכנע שהייתה לאישה גמירות דעת בשעה שחתמה וביקשה לאשר את ההסכם אף שחלק מההוראות בפסק הדין הנ"ל, בעיקר במה שנוגע לרישום בפרוטוקול, לא התקיימו בוודאי, ובאשר לחלק אחר של ההוראות לא הוצגה אסמכתה שהן התקיימו. לנוכח מסקנת בית הדין האזורי והחזקה שיש לבית הדין שאישר את ההסכם שנהג כדין, אייךומן של ההוראות שנכתבו בפסק הדין הנ"ל, כשלעצמו, אינו עילה לביטול ההסכם.

ט. לעת חיתום בית הדין רואה לנכון לעמוד על נקודה אחת שהאישה עוררה בדיון, שאביה הביא לנישואין סכום נכבד (באותם ימים) של 35,000 דולר לצורך רכישת דירה, וכעת היא יוצאת מהנישואין עם פיצוי מינימלי – נקודה שאף שאין די בה כדי לקבל את הערעור ולבטל את ההסכם, די בה כדי לחייב את האישה בסכום נוסף על זה הכתוב בהסכם, שישולם לאישה במסגרת הרחבה של הוראות ההסכם.

סיכום והכרעה

עיינו שוב ושוב בחומר שבתיק, שמענו את הצדדים ובאי כוחם והצענו הצעות להסכם והצעות להשלמת בירור, שאותן בסופו של יום לא קיבלו הצדדים. על אף הערותינו על ההליך שהתקיים בבית הדין האזורי לא מצאנו מקום להתערב בפסק הדין נשוא הערעור, ולנוכח כל מה שהוסבר והוטעם לעיל מוחלט:

א. לדחות את הערעור על החלטת בית הדין האזורי לקיים את ההסכם בין הצדדים.

ב. לחייב את האישה במסגרת הרחבה של הוראות ההסכם, להשיב לאישה את הסכום שאביה שילם בסמוך לנישואין בסך של 35,000 דולר.

ג. אין צו להוצאות.

ד. פסק הדין מותר לפרסום לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום כ"א בשבט התשפ"ג (12.2.2023)

הרב עידו שחר

הרב מיכאל עמוס

הרב יצחק יוסף

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה